

*До Спеціалізованої вченої ради Д 58.082.04
у Західноукраїнському національному університеті
46009, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11а*

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Предместнікова Олега Гарійовича на дисертацію Гриня Олександра
Олександровича на тему «Адміністративно-правові засади
функціонування сектору безпеки та оборони України»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове
право; інформаційне право**

Аналіз матеріалів дисертації та автореферату, поданих Гринем О.О. та ознайомлення з науковими публікаціями з відповідної теми дає підстави заявити, що дисертантом було проведено глибоке наукове дослідження обраної теми, визначено новизну розглянутих питань, сформульовано наукові положення, узагальнення та висновки, які представлені для захисту. Можна зазначити, що здобувач повністю досягнув поставлених цілей, виконуючи роботу на високому науковому та методологічному рівні. Цей загальний попередній висновок підтверджується основними параметрами, що висуваються до дисертацій зазначеної наукової спеціальності.

Ступінь актуальності обраної теми. На даний час Україна переживає досить складні часи, пов'язані з російською агресією, що несе загрозу для цілісності держави, її суверенітету, знищення національних цінностей, існування українського суспільства. Саме тому питання забезпечення національної безпеки є першочерговим у діяльності держави.

Також вагомим аргументом для людства є усвідомлення та переосмислення інформації щодо наявних та прихованих загроз. Досить часто зі сторони як державних органів, так і населення, що проживає на території відповідної держави, відсутнє бачення та розуміння наслідків, до яких можуть призвести ці загрози.

Проблема забезпечення національної безпеки є складною і багатогранною. Звідси, держава повинна докладати максимально зусиль для

надання гарантій щодо її забезпечення. Будь-які виклики власне національній безпеці безпосередньо являються для неї загрозами.

Очевидно, що в площині забезпечення безпеки ключове значення має національна політика держави. Через систему законодавчих норм, функціонування відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, взаємовідносин між людьми, культури, моралі формується національна безпека держави.

При визначенні основних елементів національної безпеки в контексті державної політики України важливу роль відіграє ефективне функціонування сектору безпеки та оборони України, а також пріоритетність нормативно-правових актів.

Законодавство України достатньо чітко закріплює місце органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, що здійснюють свої повноваження із забезпечення національної безпеки у взаємодії з органами, які входять до складу сектору безпеки та оборони. Разом з тим, варто говорити про наявний «дубляж» повноважень суб'єктів сектору безпеки та оборони.

Отже, питання адміністративно-правових засад функціонування сектору безпеки та оборони України, зважаючи на факти попередніх років та проблеми сучасності, потребує постійного аналізу, перегляду й вивчення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження Гриня О. О. є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому пропонується новий теоретико-правовий підхід до вирішення наукової проблеми, що є важливим внеском в адміністративну науку. Представлена дисертаційна робота відрізняється грамотним, послідовним і системним викладом матеріалу на основі повного наукового обґрунтування. Чітко прослідковується авторська позиція та логічна завершеність роботи. Висновки і положення, що виносяться на захист, є особистим здобутком дисертанта.

Дисертація складається з вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У *вступі* наукової роботи обґрунтовано актуальність теми дисертації, встановлено її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, грантами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методи, які використано в роботі, розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, аргументовано особистий внесок здобувача, наведено відомості про апробацію матеріалів дисертації, анонсовано структуру дисертації, зазначено її обсяг. У *першому розділі* «Адміністративно-правовий аналіз безпекового середовища України» охарактеризовано основні елементи національної безпеки в контексті державної політики, здійснено аналіз правових засад забезпечення національної безпеки та оборони України, сформульовано принципи та окреслено завдання діяльності суб'єктів сектору безпеки та оборони. У *другому розділі* «Пріоритетні напрями забезпечення національної безпеки та оборони» досліджено питання інформаційної безпеки держави, виокремлено екологічну й біологічну складові у системі національної безпеки України, проаналізовано стан забезпечення воєнної безпеки від зовнішньої агресії в реаліях сучасних подій. *Третій розділ* дисертаційного дослідження «Перспективи розвитку і шляхи вдосконалення системи національної безпеки та оборони України» складається з двох підрозділів, у яких здійснено аналіз зовнішніх і внутрішніх проблем у системі державного управління національною безпекою України, а також досліджено зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення національної безпеки та оборони держави й можливості його застосування в Україні. Результатом роботи є висновки, які повністю відповідають сформульованим завданням та змісту самої роботи та впливають з її основних положень, а зокрема розв'язують важливу наукову проблему щодо питань адміністративно-правових засад функціонування сектору безпеки та оборони України в умовах війни.

Для досягнення наукової об'єктивності результатів дослідження в дисертації було слушно використано загальнонаукові та спеціально-правові методи наукового пізнання. Зокрема, історико-правовий метод надав

можливість проаналізувати передумови формування правових засад забезпечення національної безпеки та оборони (підрозділ 1.2.). Формально-логічний метод сприяв визначенню понять «інформаційна безпека, «екологічна безпека», «біологічна безпека», «воєнна безпека» (підрозділи 2.1., 2.2., 2.3.). З'ясування основних елементів національної безпеки в контексті державної політики України здійснено з використанням методів аналізу та синтезу (підрозділ 1.1.). Формально-юридичний метод використано для розкриття змісту правових норм відповідного законодавства (підрозділ 1.2.). Філософсько-діалектичний метод дав можливість висвітлити зовнішні і внутрішні проблеми у системі державного управління національною безпекою України, окреслити шляхи їх вирішення (підрозділ 3.1.). Системний і структурно-функціональний методи допомогли у формуванні внутрішньої будови системи суб'єктів сектору національної безпеки та оборони, а також визначенні їх адміністративно-правового статусу (підрозділ 1.3.). Метод правового прогнозування дав змогу визначити можливі напрямки підвищення ефективності функціонування сектору безпеки та оборони (підрозділ 3.2.). Використання методу порівняльного правового дослідження дозволило здійснити аналіз міжнародного досвіду адміністративно-правового забезпечення безпеки та оборони країни (підрозділ 3.2.). Метод моделювання застосовано як універсальний для наукової аргументації низки висновків та пропозицій при розробленні рекомендацій, спрямованих на удосконалення чинного законодавства в сфері забезпечення національної безпеки та оборони України.

Достовірність і новизна наукових положень. Достовірність отриманих результатів забезпечується використанням значного списку використаних джерел, до якого увійшли праці вітчизняних і зарубіжних науковців, законодавство з досліджуваної проблематики.

Новизна забезпечується розробкою низки наукових положень, запропонованих уперше, тих, що автор удосконалив, та таких, що набули подальшого розвитку на матеріалі дослідження дисертації Гриня О. О.

Дисертантом уперше сформовано перелік основних елементів національної безпеки та оборони через призму державної політики України в

умовах воєнного стану, а саме: 1) система суб'єктів забезпечення національної безпеки та оборони; 2) їх діяльність та можливості у забезпеченні життєздатності держави та спроможності протистояти небезпечним загрозам і викликам; 3) кодифіковане національне законодавство у галузі безпеки та оборони; 4) принципи, що визначають порядок формування державної політики у сфері національної безпеки і оборони; 5) стабільне фінансове забезпечення; розкрито поняття «воєнна безпека» як складова частина, найважливіший компонент національної безпеки, що визначає стан готовності держави до оборони та здатність захищати національні інтереси через використання військової сили; запропоновано розуміння механізму адміністративно-правового забезпечення кібербезпеки патрульної поліції, що впливає на використання інформаційних ресурсів, мереж, програмного забезпечення, носіїв інформації та засобів фото- і відеофіксації в діяльності працівників патрульної поліції, як правових, організаційних, ідеологічних, технічних та інших заходів, спрямованих на забезпечення кібербезпеки патрульної поліції.

Удосконалено наукові позиції щодо процесу гармонізації, систематизації, можливої кодифікації військового законодавства; аргументи на користь висновку, що для захисту держави мають значення такі аспекти інформаційної системи, як: стан захищеності інформаційного простору; стан захищеності національних інтересів України в інформаційному середовищі; стан захищеності визначених законодавством правил, відповідно до яких відбуваються інформаційні процеси в державі та інше; бачення про різноманіття біочинників, які провокують негативні зміни в природньому середовищі, і становлять пряму загрозу для біобезпеки, життя людини й довкілля. Це безпосередньо відбивається на усіх сферах життєдіяльності суспільства, в тому числі, і на соціальній та правовій; концептуальні підходи щодо забезпечення прав людини в умовах воєнного стану. Права людини, які належать до сфери національної безпеки, підлягають захисту та охороні незалежно від дії особливих правових режимів; систему розробки та вжиття ефективних заходів з недопущення ризиків застосування інноваційних підходів у сфері забезпечення національної безпеки та обороноздатності України.

Дістали подальшого розвитку: наукове положення про те, що забезпечення державної безпеки вимагає постійного аналізу та оновлення законодавства, а також активної міжнародної співпраці задля забезпечення глобальної стабільності та безпеки; позиція, що основні показники, які характеризують екологічну безпеку України, безпосередньо пов'язані з обсягами промислового виробництва та ефективністю роботи паливно-енергетичного комплексу, тому екологічні фактори впливають і на виробничу, і на енергетичну безпеку; висновок щодо належного рівня воєнної безпеки, який досягається за наявності всього комплексу структурних компонентів: військових, політико-дипломатичних, економічних, фінансових, ідеологічних та інших, а також цілеспрямованими та скоординованими зусиллями державних інститутів; система наукових уявлень про те, що функціонування соціальних мереж щодень зростає, набуваючи при цьому пріоритетного значення щодо розповсюдження інформації, встановлення контакту з цільовою аудиторією. Разом з тим, негативний інформаційний вплив з боку противника є прямою загрозою для національної безпеки держави; теза про усвідомлення та переосмислення людством інформації щодо наявних та прихованих біозагроз. Досить часто зі сторони як державних органів, так і населення, яке проживає на території відповідної держави, відсутнє розуміння наслідків, до яких можуть призвести ці загрози.

Таким чином, можна констатувати, що дисертант здійснив науковий аналіз теми відповідально та якісно, що послужило основою в процесі досягнення вагомих науково-теоретичних й практичних результатів, які є новими або мають ознаки наукової новизни.

Заслуговує на увагу висновок Гриня О. О. про запровадження більш ефективної системи фінансування, що може допомогти покращити здатність країни реагувати на внутрішні та зовнішні загрози; підвищення матеріально-технічного забезпечення, адже функціонування ефективної системи національної безпеки потребує сучасного обладнання та технологій; збільшення витрат на матеріально-технічне забезпечення, що може покращити діяльність відповідальних суб'єктів; оптимізацію структури системи національної безпеки,

через яку може бути досягнута більша лінійність, прозорість та ефективність. Особливу увагу акцентовано на розширенні міжнародного співробітництва (стор. 184 дисертації).

Цікавим є авторське обґрунтування того, що «сучасні цифрові технології дозволяють відомствам силового блоку забезпечити пряму взаємодію з громадянами, обмінюватись новинами із зони ведення бойових дій, інформувати населення про можливі загрози. Огляд цифровізації показує ефективність в отриманні текстової, фото-, відеоінформації за максимально короткий термін, що суттєво поглиблює можливості суспільства. Разом з тим, цифровізація сприяє виникненню нових викликів, для подолання яких мають діяти певні умови, а зокрема йдеться про: 1) гарантії захисту персональних даних; 2) комп'ютерну грамотність населення та службовців, а також додержання ними етичних правил у цифровому полі; 3) законодавче врегулювання питань кібербезпеки та залучення кваліфікованих фахівців до роботи в інформаційному просторі (стор. 183-184, 193 дисертації).

Особливо позитивне враження справляють переконливі аргументи, які Гринь О. О. висуває на користь своєї тези про те, що «Провідним напрямом вітчизняної державної політики у сфері національної безпеки та оборони визнано забезпечення безпеки особи. Саме вона вважається найважливішим компонентом нацбезпеки та однією з найголовніших цілей суспільного, політичного, соціального й економічного розвитку в усіх цивілізованих країнах світу» (стор. 25 дисертації). Ми повністю підтримуємо такі авторські висновки.

Особистий внесок здобувача. Основні результати та положення дослідження відображені у 9 наукових публікаціях, з-поміж яких 3 статті опубліковано у фахових наукових виданнях України, 1 стаття – у виданні іноземної держави та 5 тез доповідей на всеукраїнських та міжнародних конференціях.

Апробація матеріалів дисертації є достатньою. Зокрема, основні положення дисертаційної роботи оприлюднено в доповідях на таких всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях: III Міжнародній студентській науковій конференції «Правова система України в

умовах європейської інтеграції, погляд студентської молоді» (м. Тернопіль, 15 травня 2019 р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Російсько-українська війна: право, безпека, світ» (м. Тернопіль, 29 квітня 2022 р.); VII міжнародній науково-практичній конференції «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (м. Тернопіль, 28 квітня 2023 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Право в умовах воєнного стану: проблеми та перспективи» (м. Тернопіль, 12 травня 2023 р.); V Міжнародній науковій конференції «Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації» (м. Черкаси, 26 травня 2023 р.).

Структура дисертації побудована згідно з логікою викладання матеріалу і завершується чітко сформульованими висновками.

Водночас, у дослідженні Гриня О. О. наявні **дискусійні моменти**, на які слід звернути увагу.

1. На стор. 42 дисертації здобувач зазначає наступне «...Україна справедливо, об'єктивно оцінює загрози зі сторони росії, аналізує можливі наслідки, до яких ці загрози можуть призвести і вже призвели на теперішній час, а також переорієнтовує довготривалі відносини з росією, зводячи їх нанівець (за принципом – «з таким сусідом ми не дружимо»)). Хотілося б почути пояснення щодо цього принципу. І на майбутнє побажати дисертанту уникати подібних відступів від наукового стилю.

2. На стор. 96 дисертації автор вказує на «позитивний та негативний досвід іноземних країн, які вже впровадили систему кібер-освіти. Тому особливий акцент варто зробити на аналізі кращих світових практик у розбудові національної системи цієї освіти. Процес забезпечення безпеки в кожній країні має специфічні особливості, які необхідно враховувати. Тому при формулюванні такого поняття, як «кібер-освіта», найбільш розумним підходом є використання вже розробленої та впровадженої нормативно-правової бази та поєднання її з власними напрацюваннями та досвідом». У цьому питанні варто було б конкретизувати: 1) досвід яких саме країн досліджувався; 2) про яку розроблену та впроваджену нормативно-правову базу йдеться.

3. У підрозділі 2.2. «Екологічна й біологічна складові у системі національної безпеки України» дисертант зазначає, що «розвиток екологічних відносин потребує якісної зміни продуктивних сил. Екологізація виробничих сил та розвиток екологічних виробничих відносин моделюють зміну властивостей економічної системи, що характеризують її склад, співвідношення частин та елементів, а це означає, що виникає необхідність трансформації економічної структури і держави загалом» (стор. 104 дисертації). Вбачається, що цю позицію необхідно більш детально пояснити під час публічного захисту.

4. Підтримуючи у цілому тезу про те, що основним пріоритетом функціонування системи біологічної безпеки є не лишень здатність гарантувати біологічне благополуччя суспільству, а й можливість запобігти виникненню біозагроз, їх знищення та нейтралізації (стор. 107 дисертації), пропонуємо автору розглянути можливість вироблення алгоритму дій відповідних суб'єктів щодо запобігання або припинення впливу цих загроз з метою збереження життя і здоров'я людей.

5. У роботі автор до важливих проблем у системі забезпечення національної безпеки відносить брак державного фінансування. При цьому Гринь О. О. наголошує, що ефективність здійснення державного управління системою забезпечення національної безпеки безпосередньо залежить від наявності фінансових ресурсів (стор. 153-154 дисертації). Цікаво було б дізнатися думку здобувача про фінансове забезпечення сектору національної безпеки та оборони держави в умовах воєнного стану.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. У цілому зазначені нами недоліки мають переважно дискусійний характер та жодним чином не зменшують наукової та практичної цінності дисертаційного дослідження та не впливають на позитивну характеристику роботи.

Зазначений вище аналіз та оцінка дисертації дають підстави стверджувати, що дисертаційна робота Гриня Олександра Олександровича є завершеною самостійною науковою працею, актуальним та якісним

дослідженням адміністративно-правових засад функціонування сектору безпеки та оборони України.

Дисертаційна робота за змістом, структурою, актуальністю, оформленням, науковою новизною та висновками відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Гринь Олександр Олександрович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право.

Офіційний опонент:

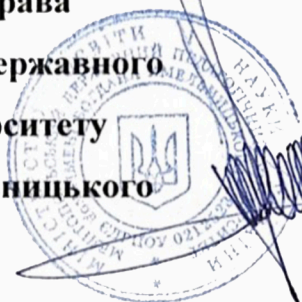
доктор юридичних наук, професор

завідувач кафедри права

Мелітопольського державного

педагогічного університету

імені Богдана Хмельницького

Олег ПРЕДМЕСТНИКОВ